

DUAL TA'LIM TIZIMINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Smaylova Aziza Sirg'abay qizi
Toshkent davlat yuridik universiteti
Ommaviy huquq fakulteti tyutori
smaylovaaziza@gmail.com

Bugungi globallashuv davrida har bir davlatning iqtisodiy qudrati, avvalo, uning inson kapitaliga bog'liq. Zamonaviy texnologiyalar, raqamli iqtisodiyot va sanoatning yangi bosqichi shuni ko'rsatmoqdaki, mehnat bozori endi shunchaki diplomga ega emas, balki amaliy ko'nikmaga ega, mustaqil fikrlay oladigan, tez moslashuvchan mutaxassislarni talab qilmoqda. Shu jihatdan dual ta'lim tizimi zamonaviy kadrlar tayyorlashning eng samarali mexanizmlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Bugungi kunda O'zbekistonda ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, uni iqtisodiyot bilan uzviy bog'lash, yoshlarni ish bilan ta'minlash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Dual ta'lim aynan shu maqsadlarga xizmat qiluvchi innovatsion modeldir.

Dual ta'lim – bu nazariy bilim va amaliy faoliyat uyg'unligiga asoslangan ta'lim shaklidir. Talaba o'qish jarayonining ma'lum qismini ta'lim muassasasida, qolgan qismini esa ishlab chiqarish korxonasi yoki tashkilotda o'taydi. Natijada u bitiruv vaqtiga kelib nafaqat diplomga, balki real ish tajribasiga ham ega bo'ladi.

Mazkur model ilk bor Germaniyada keng joriy etilgan bo'lib, bugungi kunda ushbu mamlakat iqtisodiy barqarorligining muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Germaniya tajribasida yoshlarning katta qismi o'qish davridayoq ishlab chiqarish jarayoniga jalb qilinadi. Natijada bitiruvchilarning aksariyati darhol ish bilan ta'minlanadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, dual ta'lim modeli qo'llanilgan mamlakatlarda yoshlar o'rtasidagi ishsizlik darajasi an'anaviy ta'lim tizimiga ega davlatlarga nisbatan pastroq bo'ladi. Buning asosiy sababi – bitiruvchilarning mehnat bozoriga moslashgan holda shakllanishidir.

Mamlakatimizda dual ta'limni rivojlantirish borasida mustahkam huquqiy asos yaratilgan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 26-noyabrda PF-232-son Farmoni ushbu yo'nalishdagi ishlarni yangi bosqichga olib chiqdi.

Mazkur Farmon doirasida ta'lim muassasalari va korxonalar o'rtasida hamkorlikni kengaytirish, o'quv dasturlarini ishlab chiqarish ehtiyojlariga moslashtirish, talabalar amaliyotini tizimli tashkil etish, yoshlarning bandligini ta'minlash mexanizmlarini kuchaytirish kabi vazifalar belgilangan.

Bu esa ta'lim tizimini iqtisodiyot bilan uzviy bog'lashga xizmat qilmoqda.

Dual ta'lim tizimi bir qator ustunliklarga ega. Talaba o'qish jarayonidayoq korxona bilan hamkorlikda ishlaydi. Ko'plab hollarda bitiruvdan so'ng aynan o'sha korxonada ish faoliyatini davom ettiradi. Nazariy bilim real ish jarayonida mustahkamlanadi. Bu esa mutaxassisning professional darajasini oshiradi. Korxonalar o'z ehtiyojiga mos kadrni tayyorlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Mahalliy korxonalar bilan hamkorlik hududlarda malakali kadrlar zaxirasini yaratadi, ichki migratsiyani kamaytiradi va iqtisodiy faollikni oshiradi.

Bugungi kunda mehnat bozori tez o'zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va innovatsion ishlab chiqarish jarayonlari yangi kasblar va yangi ko'nikmalarni talab qilmoqda.

An'anaviy ta'lim tizimida esa ko'pincha nazariy bilim ustuvor bo'lib, amaliy tajriba yetarli darajada shakllanmaydi. Dual ta'lim esa aynan shu bo'shliqni to'ldiradi. Talaba real muammolarni hal qilishni o'rganadi, ishlab chiqarish intizomini his qiladi, jamoada ishlash ko'nikmasini shakllantiradi, mas'uliyat va mustaqillikni o'zlashtiradi. Natijada mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh kadr yetishib chiqadi.

Shu bilan birga, dual ta'limni keng joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Barcha korxonalarda amaliyot uchun yetarli moddiy-texnik baza mavjud emas, ishlab chiqarish murabbiylarini tayyorlash tizimi to'liq yo'lga qo'yilmagan, ayrim hududlarda ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi hamkorlik sust, amaliy mashg'ulotlar samaradorligini baholash mexanizmlari yetarli darajada takomillashtirmagan. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish, korxonalarni rag'batlantirish va monitoring tizimini takomillashtirish zarur.

Kelgusida dual ta'lim tizimini sanoat, energetika, axborot texnologiyalari, transport, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohalarida yanada kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Raqamli monitoring tizimlarini joriy etish, amaliyot natijalarini baholash mezonlarini ishlab chiqish va xalqaro tajribani o'rganish orqali milliy modelni yanada takomillashtirish mumkin.

Dual ta'lim – bu faqat ta'lim shakli emas, balki iqtisodiyot va ta'lim o'rtasidagi strategik ko'prikdir. U yoshlarni nafaqat bilimli, balki kasbiga sadoqatli, mas'uliyatli va zamonaviy fikrlaydigan mutaxassis sifatida shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, dual ta'lim tizimi O'zbekistonda malakali, raqobatbardosh va zamonaviy fikrlaydigan kadrlarni tayyorlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Nazariya va amaliyot uyg'unligi esa ta'lim sifatini oshirish, yoshlar bandligini ta'minlash hamda iqtisodiyot rivojiga munosib hissa qo'shish imkonini beradi. Dual ta'limni izchil va tizimli ravishda rivojlantirish mamlakatimiz ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi shubhasiz.